ASPECTE CONCEPTUALE ȘI PRACTICE PRIVIND DEBLOCAREA CRIZELOR CONSTITUȚIONALE

CONCEPTUAL AND PRACTICAL ASPECTS REGARDING THE UNBLOCKING OF CONSTITUTIONAL CRISES

CZU: 342.4:340.13 **DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.10720937**

MOLDOVANU Radu,
Universitatea de Stat din Moldova
ORCID ID: 0000-0002-1843-1672
E-mail: radumoldovanu84@yahoo.com

Subiectul analizei vizează identificarea unor soluții de ordin constituțional din practica unor state europene pentru a contribui la deblocarea conflictelor între ramurile puterii în stat, în vederea stabilizării sistemului constituțional din Republica Moldova.

Astfel, se propun spre analiză două tipuri de mecanisme. Primul mecanism se referă la introducerea instituției constituționale, ”Moţiunea de cenzură constructivă”, care are menirea de a contribuiîn mod direct la stabilitatea guvernamentală.

Al doilea mecanism se referă la deblocarea crizelor constituționale care se referă la simplificarea mecanismului de declanșare a alegerilor parlamentare anticipate în vederea depășirii blocajului. Un alt aspect al acestui mecanism constituțional se referă la constituționalizarea instituției autodizolvării Parlamentului.

Instituția constituțională privind ”Moţiunea de cenzură constructivă” reprezintă un mecanism unde odată cu exprimarea neîncrederii față de șeful Guvernului, este necesar ca majoritatea parlamentară să propună (desemneze) o nouă candidatură a Șefului Executivului în vederea numirii acestuia conform procedurilor constituționale.

Sistemul moţiunii de cenzură constructive, a fost instituționalizat ân 1949 în Germania Federală prin intermediul art.67 din Constituție. În pofida existenței acestei instituții constituționale, un asemenea mecanism a fost aplicat cu un rezultat doar o singură dată, ceea ce demonstrează stabilitatea instituțiilor germane. Acest eveniment s-a produs în 1982, când Helmut Kohl l-a succedat pe social-democratul Helmut Schmidt. Printre statele care au introdus un sistemele lor constituționale un mecanism similar se numără Spania, Belgia, Polonia, Slovenia și Ungaria. Moțiunea de cenzură constructivă a fost utilizată până în prezent la nivel național doar de cinci ori, de două ori în Germania (27 octombrie 1972 si 1 octombrie 1982) și de trei ori în Spania (30 mai 1980, 30 martie 1987 si 1 iunie 2018). [1]

În Republica Moldova a existat o încercare de a instituționaliza acest mecanism prin intermediul unei inițiative de modificare a Constituției. Conținutul acestei inițiative poate fi găsit în *Hotărîrea Curţii Constituţionale Aviz asupra proiectului de lege constituţională pentru modificarea Constituţiei Republicii Moldova Nr.1 din 11.07.2000*. [2]

În ceea ce privește moțiune de cenzură constructivă, necesitatea acestei instituții este dictată de câteva considerente. Demiterea unui Guvern nu reprezintă un scop în sine. Scopul principal al unei moțiuni de cenzură este înlocuirea guvernului existent cu unul nou. Altfel spus, demiterea unui Guvern este doar o primă etapă în procesul de investire a unui nou Executiv. Votarea unei moțiuni de cenzură și investirea unui nou Guvern se înscrie în continuitatea proceselor democratice. Aplicarea separată și la distanță în timp a acestor două etape este un factor de risc, mai ales în condițiile Republicii Moldova.

Negocierile pentru formarea viitoarei coaliții guvernamentale ar trebui începute concomitent cu identificarea unui număr suficient de voturi pentru demiterea guvernului în exercițiu. Astfel, perioada de aflare a țării fără guvern este una scurtă și adâncirea crizei guvernamentale este evitată. Aceste prevederi ar putea produce câteva avantaje și beneficii pentru sistemul constituțional din Republica Moldova: responsabilizarea clasei politice prin faptul că nu va exista un mecanism de a demite un guvern fără a avea o perspectivă clară privitor la continuitatea guvernării; creșterea costurilor politice pentru partidele care demit un guvern deoarece va fi necesară formalizarea unei coaliții politice care precede demiterea.

În consecință, o asemenea prevedere ar contribui la stabilizarea sistemului constituțional și ar diminua instabilitatea guvernamentală.

Mecanism simplificat de declanșare a alegerilor parlamentare anticipate în caz de blocaj constituțional

Practica constituțională europeană și internațională este una diversă în materie de dizolvare a instituțuiei legislative și declanșării alegerilor parlamentare anticipate pentru a oferi o soluție de rezolvare a unei crize constituționale. Unul din cele mai interesante exemple privind instituția dizolvării Parlamentului se referă la modelul Republicii Franceze, unde art.12 al Constituției Franceze [3] prevede că Președintele are împuterniciri cvasi-discreționare și exclusive de a dizolva în orice moment Adunarea Națională (camera inferioară a legislativului francez).

În majoritatea statelor europene, instituția dizolvării organului legislativ ca atribuție a șefului statului nu este atât de discreționară, fiind condiționată de unele proceduri și etape politico-juridice concrete. Un exemplu relevant este cel al Germaniei, unde dizolvarea legislativului este legată de o altă instituție importantă care este ”*votul de încredere*”. Spre deosebire de ”votul de neîncredere”, votul de încredere, este solicitat de către Cancelarul federal pentru a-și reconfirma majoritatea. Din momentul solicitării, acest vot pentru reconfirmarea încrederii are loc pe parcursul unei perioade de 48 de ore. În contextul acestei proceduri, este necesară o majoritate absolută.

Referitor la introducerea acestui mecanism simplificat de declanșare a alegerilor parlamentare anticipate este relevant Avizul nr. 1 din 15.04.2021 pentru constatarea circumstanțelor care justifică dizolvarea Parlamentului după consumarea celor două tentative nereușite de numire a Guvernului [4]) pune bazele unei schimbări de optică în ceea ce privește instituția dizolvării din perspectiva unui mecanism mai ușor de declanșare a alegerilor anticipate. Astfel, Curtea oferă o interpretare diferită a instituției dizolvării Parlamentului în raport cu jurisprudența precedentă, prezentând-o nu ca o sursă de instabilitate ci ca o posibilă soluție de depășire a crizei constituționale. De asemenea, este formulată sarcina șefului statului de a contribui la medierea și rezolvarea acestor conflicte. Totodată, este considerată ca o soluție oferită alegătorilor să re-

zolve pe cale constituțională conflictul dintre autorități. Din această perspectivă, este necesară ajustarea acestei instituții la particularitățile constituționale și politice a Republicii Moldova, astfel încât să existe un mecanism de deblocare a crizelor politice. În același timp, este important ca această instituție să nu fie utilizată ca un șantaj politic de către instituția prezidențială.

În ceea ce privește instituția autodizolvării Parlamentului, este necesară studierea aprofundată a prevederilor și practicii constituționale din Macedonia, Polonia, Lituania, dar și alte state în vederea examinării oportunității introducerii unui asemenea mecanism în sistemul constituțional al Republicii Moldova. Cu atât mai mult, o asemenea instituție a fost pusă în aplicare în 1993 atunci când s-a decis autodizolvarea Parlamentului ales în 1990 și organizarea alegerilor parlamentare anticipate în februarie 1994.

Referințe bibliografice:
Resurse Web:

1. https://ro.frwiki.wiki/wiki/Motion_de_censure_constructive
2. https://www.constcourt.md/public/ccdoc/avize/ro_2000_a_1.pdf
3. https://www.conseilconstitutionnel.fr/sites/default/files/as/root/bank_mm/anglais/constiution_anglais_oct2009.pdf
4. https://www.constcourt.md/ccdocview.php?tip=avize&docid=74&l=ro